

Werkt alles mee ten goede?

Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra

Lezingen:

1^e schriftlezing: Prediker 2, 12-26

2^e schriftlezing: Romeinen 8, 18-30

3^e schriftlezing: Matteüs 7, 24-27

Inleiding

De tekst die centraal staat is in het kader van ons jaarthema 'Mijn tekst' is Romeinen 8:28 'Wij weten nu, dat God alle dingen doet medewerken ten goede voor hen, die God liefhebben, die volgens zijn voornemen geroepen zijn.' Deze tekst heeft voor ons gemeentelid Jan van Heiningen bijzondere betekenis. Er zijn bijzondere ervaringen die een mens zo kunnen raken dat het vertrouwen dat het goed komt wordt versterkt. Dat wil niet zeggen dat je daardoor blind wordt voor ervaringen die het leven ondermijnen. Eerder kan juist daardoor een bepaalde onverzettelijkheid opkomen aan het goede vast te houden. Misschien moeten we gewoon de proef op de som nemen.

Thema: Werkt alles mee ten goede?

Gemeente van Christus,

de bijbel is een boeiend boek. De bijbel zegt niet op iedere bladzijde hetzelfde. Juist daarom, vind ik, is de bijbel een heel boeiend boek. De samenhang van deze hele bibliotheek, die de bijbel met zijn 66 boeken is, vind ik dus niet in een geforceerde dogmatische eenheid of een soort systeem van joods-christelijk geloof. Ik vind deze veel meer in een bepaalde losse, zeg maar speelse, samenhang, die correspondeert met de ervaringen van mensen. Wanneer wij geloven dat God het is die zich middels deze bijbel openbaart, ja die spreekt in deze woorden, dan is dat niet omdat de bijbel als een construct 'aus einem Guss' in één keer uit de hemel is aangereikt. Er zijn vele schrijvers betrokken geweest, gedurende duizend jaar. Wel is het zo dat in al die stemmen in het geloof één machtige zoekende beweging herkenbaar is, van mensen die verlangen naar Gods gerechtigheid en naar zijn vrede. Dat klinkt misschien als een 'understatement', maar het bestaat dat dit Godsgeheim achter de schermen van je leven diep inwerkt op de hele betekenis daarvan. Misschien is het vaak pas terugblikkend, dat je dit ontwaart.

Er is in de bijbel een bepaalde intertekstualiteit. De schrijvers reageren op elkaar. Juist de lange periode waarover we spreken als het gaat om het ontstaan van de bijbel, brengt die rijke verwerking met zich mee. Immers telkens in weer andere omstandigheden zijn dezelfde inzichten opnieuw bevraagd. Zo kan het zijn dat we in het Spreukenboek kunnen lezen:

De goddelozen worden omvergeworpen en verdwijnen,
Het huis van de rechtvaardigen houdt stand.¹

Terwijl we in diezelfde bijbel in het wijsheidsboek Prediker lezen over wijzen en dwazen:

Beiden treft hetzelfde lot.²

Als Prediker de ervaringswerkelijkheid diep op zich in laat werken dat de wijze tenslotte niet anders komt te sterven dan de dwaas, wordt hij door vertwijfeling bevangen. Ineens ziet hij het voordeel niet meer van alles waarvoor een mens zich inspant. Wat meer valt er te bereiken dan te leven bij de dag en te genieten van wat voorhanden is. Prediker voelt zich, juist als wijze, in het duister tasten. Hij beseft dat hij het niet weet. Misschien, zo verzucht hij tot slot, is het toch in Gods hand wie er in staat zijn tot genieten? Maar helemaal zeker lijkt hij niet van zijn zaak.

De apostel Paulus moedigt ons aan te midden van dit soort omstandigheden vertrouwen te houden. Paulus zelf is door een vertwijfeling, vergelijkbaar met die van Prediker, heen gekropen. Hij heeft zijn antwoord eerst tevergeefs gezocht in menselijke ijver en fanatisme. Misschien is hij altijd wel een beetje fanatiek gebleven. Dat was, denk ik, zijn karakter. Maar zijn God heeft Paulus gevonden in een mild vertrouwen, waarin hij de kennis manier waarop de dingen precies in elkaar grijpen heeft overgelaten aan God. Van deze Paulus is de uitspraak die ons gemeentelid Jan van Heiningen altijd bijzonder heeft aangesproken. In de Nieuwe Bijbel Vertaling:

En wij weten dat voor wie God liefhebben,
voor wie volgens zijn voornemen geroepen zijn,
alles bijdraagt aan het goede.³

Maar Jan heeft zich deze tekst eigen gemaakt in de vertaling uit 1951:

Wij weten nu, dat [God] alle dingen doet
medewerken ten goede voor hen,

die God liefhebben, die volgens zijn voornemen geroepen zijn.⁴

Jan heeft mij gevraagd om een korte en krachtige prediking over deze tekst. Zelf zegt hij: Het is een kwestie van perspectief. Hoe kijk je er tegen aan? Zeker, er is in de wereld een veelheid aan dingen. Al die zaken kunnen ons verwarren. Je kunt je er in verliezen. Ook kan het zo zijn dat er een verlamdende vertwijfeling over ons komt, wanneer we ons op de dingen blindstaren. De gerechtigheid lijkt ver te zoeken als je kijkt naar de Ebola ramp. Op allerlei plaatsen krijgt het kwaad, schijnbaar onbelemmerd, de kans om zich heen te grijpen. En toch: Onze houding doet er toe.

Wie zich zelfbewust richt op God en op zijn liefde voor mensen, ziet niet alleen het onbarmhartig lot. Die ziet ook in telkens weer andere situaties kansen. Die voelt zich geroepen om te denken en te voelen vanuit de kracht van Gods steeds maar weer komende koninkrijk. Dat is een liefdemacht bezig met een invasie in de wereld, zonder ophouden.

Zo gedacht, geloofd en geleefd, weigert een mens met zuiver toeval te leven. Schijnbaar toevallige ontmoetingen worden dan kansen, uitnodigingen, uitdagingen, er een waardevol moment in te zien, in het licht van Gods opdracht in het leven.

Merkwaardig genoeg, ontdek je dan ook buiten de kerk, nieuwe bondgenoten. Keuze of lot, in de filosofie van het existentialisme, is het duidelijk onderscheiden. Moedige mensen die de waarheid onder ogen durven te zien leven in de vrijheid. Zij verbergen zich niet achter hun lot. Het is nooit 'nu eenmaal' zo. Er is altijd een keuze, een houding waardoor een mens de werkelijke uitdaging van de situatie gewaar wordt.⁵ Ik weet dat dit onbarmhartig kan worden uitgewerkt, zonder besef hoe groot verdriet kan zijn. Maar er zit toch ook iets in. Er bestaat een vorm van christelijk stoïcijns denken, die weigert cynisch te worden, wat er ook gebeurt. Het is het kwetsbare, verstoorbare en

tegelijk voortgaande, vertrouwen dat het God is die het huis van het leven voor al zijn kinderen bouwt, ook al brokkelt het soms onder onze handen af.⁶

Dit is dus niet het oppervlakkige liedje 'Whatever happens, happens always for the best', dat u misschien nog kent van dat reclamefilmje vroeger van die man die onverstoord genietend een heerlijk kaasje zat te eten, terwijl het hele huis rondom hem instortte. Er hangt heus een strijd mee samen vast te houden aan dit geloof, zeker wanneer je anderen ziet lijden. Wij sluiten onze ogen niet voor het verdriet. Tegelijk geloven we, God is betrokken, ook wanneer onze wereld kan instorten. Vanuit Gods perspectief zijn er altijd nieuwe kansen, is er altijd een diepe betekenis, zelfs wanneer het leven afbreekt. Je loopt niet weg bij verdriet, want je gelooft dat God juist daar gevonden wordt, waar mensen elkaar tot steun zijn onder moeilijke omstandigheden. Dit is het verhaal van Jezus.

Het bestaat dat je je zelfs te midden van chaos, geleid kunt voelen door een Geest van wijsheid. Sommigen zeggen: ik 'weet' dat God mij leidt. Dit is een zich zelfbewust toevertrouwen aan een geloofsgeheim. Aan het rationeel denken wordt ergens een halt toegeroepen. Godsgeloof is een keuze.⁷ Toen ik hem vroeg hoe hij dit zelf ervaart zei Jan van Heiningen: Misschien moeten we gewoon de proef op de som nemen. Ik denk dat wij daar, in alle bescheidenheid, goed aan doen. Laten we gaan met God.

Amen

Uitzending en zegen

De zegen van de eeuwige gaat met je mee. Laat je leiden door die gedachten in welke omstandigheden je leven momenteel ook is. En durf het te geloven, misschien tegen beter weten in: De dingen werken mee ten goede, voor wie op God vertrouwt.

De genade van Jezus Christus,
de liefde van God,
de gemeenschap van de heilige Geest
is met jullie allemaal.

Noten

¹Spreuken 12,7.

²Prediker 2,14b.

³Romeinen 8,28 NBV 2004.

⁴Romeinen 8,28 NBG 1951.

⁵Reijen, M. van, 'Stoïcijnse levenskunst', hoorcolleges op cd, 2012. M.n. haar uitleg over het existentialisme van J.P. Sartre raakt aan deze problematiek.

⁶Psalm 127,1.

⁷Cf. *Credo quia absurdum* (ik geloof omdat het absurd is), toegeschreven aan Tertullianus, *De Carne Christi*. Ook Kierkegaard benadrukt het decisionistische element, d.w.z. het accent ligt op de keuze. We geloven niet omdat het onaanvechtbaar bewezen is, maar omdat we het willen en dat is legitiem. Cf. J.A. Zeilstra, 'Omwille van het licht een sprong in het duister', scriptie godsdienstwijsbegeerte, Utrecht 1985.

Figuur 1: De hele wereld draait om Søren Kierkegaard, karikatuur 1846

Figuur 2: Castello della Pietra, Italië Genua